บทที่ 1
บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เป็นมหาวิทยาลัยในระบบเปิด ยึดหลักการศึกษาตลอดชีวิต มุ่งพัฒนาคุณภาพของประชาชนและขยายโอกาสทางการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของบุคคลและสังคมด้วยการจัดระบบการเรียนการสอนทางไกล รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ให้ความสำคัญกับการผลิตสื่อประสมให้นักศึกษาศึกษาด้วยตนเองโดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นสื่อหลักและมีสื่อเสริมอื่นๆ เช่น วิทยุกระจาย เสียง วิทยุโทรทัศน์ ซีดีเสียง วีดิทัศน์ ซีดีมัลติมีเดีย เป็นต้น ที่นักศึกษาสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องเข้าชั้นเรียนปกติ ต่อมาในปี พ.ศ. 2541 มหาวิทยาลัยได้มีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2548 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชได้ประกาศยุทธศาสตร์พัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นมหาวิทยาลัยในระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-University) และพัฒนาการเรียนการสอนผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ขึ้นเป็นลำดับ โดยกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) โดยอาจจัดเป็นสื่อหลักหรือสื่อเสริมสำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เน้นการจัดการเรียนการสอนแบบปฏิสัมพันธ์บนเครือข่าย เป็นช่องทางหนึ่งสำหรับนักศึกษาที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองในเวลาและสถานที่ที่สะดวก โดยยึดหลักการศึกษาตลอดชีวิตและกระจายโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง

การจัดการเรียนการสอนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชที่ผ่านมา พบว่า การเรียนการสอนออนไลน์ไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน มีเพียงโครงสร้างจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของมหาวิทยาลัยเป็นแม่แบบ แต่การออกแบบเนื้อหาและกิจกรรมขึ้นอยู่กับนักเทคโนโลยีการศึกษาและนักเนื้อหาในชุดวิชาเป็นผู้ออกแบบ เมื่อนักศึกษาเข้ามาเรียนแต่ละชุดวิชาอาจทำให้สับสนและกิจกรรมที่แตกต่างกันในแต่ละชุดวิชา ทำให้นักศึกษาไม่คุ้นเคยกับเครื่องมือที่ใช้มากนักอาจารย์และนักศึกษาจึงไม่สามารถใช้ประโยชน์จากการเรียนการสอนออนไลน์ของมหาวิทยาลัยได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งนักศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่เคยเรียนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ทำให้ไม่ทราบระบบการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์ของมหาวิทยาลัย จึงเกิดปัญหาในการเรียนการสอนและการใช้ช่องทางการติดต่อสื่อการและการทำกิจกรรมออนไลน์ นอกจากนี้ยังพบว่า นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามาจากหลากหลายอาชีพ พื้นฐานทางคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตมีความพร้อมไม่เท่าเทียมกัน บางคนมีพื้นฐานทางคอมพิวเตอร์สามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว แต่นักศึกษาบางคนเรียนรู้ได้ช้า อีกทั้งนักศึกษาส่วนใหญ่ประกอบอาชีพและศึกษาไปพร้อมกัน ไม่มีเวลาในการศึกษาพื้นฐานการใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ของมหาวิทยาลัย ทำให้นักศึกษาประสบปัญหาในการใช้เครื่องมือสำหรับการเรียนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ของมหาวิทยาลัย ในทุกภาคการศึกษามหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องมีการ จัดฝึกฝึกอบรมให้กับนักศึกษาที่เข้าศึกษาใหม่ทุกปี ทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการจัดฝึกอบรมแก่นักศึกษาเป็นจำนวนมาก

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า จากกระแสของการเปลี่ยนแปลงทางด้านการบริหารจัดการ การแข่งขัน และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดแนวคิดใหม่ๆ ในการจัดฝึกอบรมรูปแบบต่างๆ โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพื่อการเรียนรู้ในลักษณะที่ว่าการเรียนรู้ไม่จำเป็นจะต้องมีการเรียนรู้แบบตัวต่อตัว ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัยที่เน้นให้นักศึกษาสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องเข้าชั้นเรียนปกติ เน้นให้นักศึกษาแสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความสามารถของตนเอง ที่น่าจะเหมาะสมสำหรับนักศึกษาที่ต้องการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและสามารถเรียนรู้ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ได้ ก็คือการฝึกอบรมออนไลน์ ดังที่ ฟิชเชอร์ (Fisher,1999) ที่กล่าวว่า การฝึกอบรมออนไลน์มีประโยชน์คือสามารถฝึกอบรมได้ทุกที่ ทุกเวลา และลดค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม และสามารถจัดฝึกอบรมส่งตรงให้แก่ผู้เรียนได้กว้างขวาง โดยไม่มีข้อจำกัดด้านภูมิศาสตร์ตอบสนองความต้องการเรียนแบบรายบุคคล และรายกลุ่มและสามารถปรับปรุงเครื่องมือฝึกอบรมได้ง่ายและรวดเร็ว และรีแลนและกิลลานี่ (Relan and Gillani, 1999) กล่าวว่า การฝึกอบรมออนไลน์ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ในเวลาและสถานที่ที่สะดวก มีการสื่อสารระหว่างผู้เรียนและผู้สอนทางอิเล็กทรอนิกส์ ผู้เรียนสามารถเรียนตามความก้าวหน้าของตนเองและค้นคว้าความรู้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย การสื่อสารระหว่างกลุ่มผู้เรียนมีการใช้ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) การพูดสด (Chat) และกระดานข่าว (Webboard) ช่วยอำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรมกลุ่มโดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลาและสถานที่ อีกทั้งฮอร์ตัน (Horton, 2000) กล่าวว่า หลายองค์กรหันมาสนใจการฝึกอบรมออนไลน์ เพราะการฝึกอบรมออนไลน์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ การประหยัดค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมใช้งานง่ายและให้ประสบการณ์ที่ดี

การฝึกอบรมออนไลน์จะเอื้อประโยชน์ต่อบุคลากรที่ต้องการฝึกประสบการณ์ รวมทั้งเสริมความรู้ ทักษะและความสามารถของบุคลากรได้อย่างครอบคลุม จากงานวิจัยพบว่าชุดฝึกอบรมออนไลน์สามารถพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี ดังเช่นงานวิจัยของอัจรา พัฒนาศิริรักษ์ (2544) ได้ศึกษาการฝึกอบรมบนเว็บเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรเอกชน จากหลายองค์กรมีแนวโน้มในการนำการฝึกอบรมบนเว็บมาใช้ในองค์กรมากขึ้น และบทเรียนจะมีความเป็นอิสระทางด้านเวลาและสถานที่ในการอบรม รูปแบบของบทเรียนจะมีความเป็นสื่อประสมมากขึ้นเพื่อดึงดูดความสนใจของนักศึกษามากขึ้น รวมถึงจะมีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและเชื่อมโยงผลการฝึกอบรมบนเว็บเข้ากับระบบสารสนเทศขององค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของกชกร บูรณะฤทธิ์ทวี (2550) จรัสศรี รัตตะมาน (2551) และสุมาลี เชื้อชัย (2551) ที่พัฒนาชุดฝึกอบรมออนไลน์พบว่าผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจต่อชุดฝึกอบรมออนไลน์และมีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้

ดังนั้น ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญในการพัฒนาชุดฝึกอบรมออนไลน์เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาที่จะต้องเรียนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ของมหาวิทยาลัย เพื่อให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ในเวลาที่มีจำกัดของผู้เรียนในการเพิ่มพูนความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยอาศัยเครื่องมือและเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา อีกทั้งเพื่อลดปัญหาในเรื่องของงบประมาณ และยังเป็นแนวทางในการพัฒนาชุดฝึกอบรมออนไลน์ในชุดวิชาต่างๆ อันจะเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดฝึกอบรมออนไลน์เพื่อการเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนการสอนออนไลน์ ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

2. เพื่อประเมินประสิทธิผลชุดฝึกอบรมออนไลน์เพื่อการเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนการสอนออนไลน์ ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อชุดฝึกอบรมออนไลน์เพื่อการเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนการสอนออนไลน์ ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

สมมติฐานการวิจัย

1. ชุดฝึกอบรมออนไลน์มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. นักศึกษาที่เรียนด้วยชุดฝึกอบรมออนไลน์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. นักศึกษามีความพึงพอใจต่อชุดฝึกอบรมออนไลน์

นิยามศัพท์

1. การพัฒนาชุดฝึกอบรมออนไลน์ หมายถึง บทเรียนในรูปแบบชุดฝึกอบรม โดยศึกษาผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อสร้างหรือเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถ อันจะช่วยให้การเรียนการสอนทางอิเล็กทรอนิกส์มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

2. การฝึกอบรมออนไลน์ หมายถึง การฝึกอบรมที่ใช้เครือข่ายเป็นสื่อสำหรับนำเสนอบทเรียนเนื้อหาและกิจกรรมในการฝึกอบรมเป็นหลัก

3. การเรียนการสอนออนไลน์ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชจัดขึ้นสำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

4. เกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 หมายถึง คุณภาพของชุดฝึกอบรมออนไลน์ที่ได้จาก “กระบวนการ” และ “ผลลัพธ์” มีค่าร้อยละ 80 โดยค่าร้อยละ 80 ตัวแรก คือ ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) คิดเป็นร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากแบบฝึกหัดที่กำหนดให้ทำระหว่างฝึกอบรม และค่าร้อยละ 80 ตัวหลัง คือ ค่าประสิทธิภาพผลลัพธ์ (E_2) คิดเป็นร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบหลังฝึกอบรม

5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังการอบรมของนักศึกษาที่เรียนรู้จากชุดฝึกอบรม โดยเปรียบเทียบกับคะแนนก่อนการฝึกอบรม

6. ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของนักศึกษาที่แสดงออกในรูปของคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามผู้นักศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุดฝึกอบรมออนไลน์

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานชุดฝึกอบรมออนไลน์ ได้แก่ 1) นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2) อาจารย์ผู้สอนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดฝึกอบรม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุดฝึกอบรมออนไลน์ ได้แก่ 1) นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จำนวน 400 คน 2) อาจารย์ผู้สอนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จำนวน 5 คน และ 3) ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการฝึกอบรมออนไลน์ จำนวน 5 คน

1.2 การทดลองชุดฝึกอบรมออนไลน์

ประชากรที่ใช้ในการทดลองชุดฝึกอบรมออนไลน์ ได้แก่ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จำนวน 3,881 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จำนวน 30 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1) ตัวแปรต้น (Independent Variable) คือ ชุดฝึกอบรมออนไลน์เพื่อการเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนการสอนออนไลน์

2) ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ

2.1) ประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมออนไลน์ (E_1/E_2)

2.2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ฝึกอบรมจากชุดฝึกอบรมออนไลน์

2.3) ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อชุดฝึกอบรมออนไลน์

3. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนการสอนออนไลน์ ได้แก่ การเข้าใช้งานระบบอิเล็กทรอนิกส์ การจัดการข้อมูลส่วนตัว การติดต่อสื่อสาร การส่งงาน การทำแบบทดสอบ และตรวจสอบคะแนน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้แนวทางในการฝึกอบรมออนไลน์ซึ่งจะนำไปสู่การฝึกอบรมที่เหมาะสมกับลักษณะของนักศึกษาซึ่งมีความพร้อมในการเรียนการสอนระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่แตกต่างกัน มีคุณภาพและประสบผลสำเร็จมากขึ้น

2. ได้ชุดฝึกอบรมออนไลน์ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนานักศึกษาให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและสร้างโอกาสในการเรียนรู้ที่จะช่วยนำมาพัฒนาทักษะ ความสามารถของนักศึกษา